



מבדק יסודות בקריאה לכיתה א'

פעימה 1 לתחילת השנה

תוכן עניינים

3	מבדק יסודות בקריאה לכיתה א'
3	מה חדש השנה?
4	מה כולל המבדק?
4	תיאור המשימות
7	הכלי הדיגיטלי והערכה המודפסת - שילוב מנצח
7	אז איך מתחילים?
8	הנחיות כלליות להעברת משימות המבדק
8	לקראת ההעברה
8	במהלך ההעברה
9	לאחר ההעברה
10	הפעמה הראשונה
10	משימה 1 - קריאה של שמות אותיות
10	רקע תיאורטי
11	הנחיות לביצוע
14	משימה 2 - מודעות פונולוגית
14	רקע תיאורטי
15	משימה 2א - עיצור פותח
15	הנחיות לביצוע
16	הערכת הביצוע
17	משימה 2ב - עיצור סוגר
17	הנחיות לביצוע:
18	הערכת הביצוע
18	הנחיות לביצוע:
19	הערכת הביצוע
21	משימה 3- שיח דבור בנושאי: "על עצמי"
21	מבוא תיאורטי
23	תיאור המשימה
24	הנחיות לביצוע:
25	רכיבי תוכן אפשריים בנושאי "על עצמי"
26	הערכת הביצוע:
30	צוות הכתיבה

מבדק יסודות בקריאה לכיתה א'

מבדק "יסודות", (המוכר בשם "עשר המשימות") הוא כלי הערכה פנימי ומעצב שפותח בראמ"ה, בשיתוף עם האגף לחינוך יסודי, במטרה לספק למורי כיתות א' תמונת מצב מקיפה על שליטת התלמידים במיומנויות הקריאה והכתיבה. המבדק פותח ברוח המלצות ועדת שימרון כדי לסייע באיתור מוקדם של תלמידים הזקוקים לתמיכה, ולהתאמת תוכניות התערבות ומעקב אחר התקדמותם לאורך השנה. למבדק זיקה הדוקה לתוכנית ההוראה בחינוך לשוני לכיתות א'-ב', והוא בוחן היבטי קריאה, כתיבה וידע לשוני הנגזרים מיעדיה, זאת מאחר שהנורמות הארציות המוטמעות במערכת מאפשרות למורה להעריך את תפקוד התלמיד ביחס למצופה ולתכנן פעולות הוראה מקדמות בהתאם.

מה חדש השנה?

השנה עבר המבדק שדרוג משמעותי עם המעבר **לממשק דיגיטלי חדשני ונוח לשימוש**.

- **ניהול פדגוגי מלא:** המערכת מרכזת עבורך את כל ההנחיות להעברת המבדק, דגשים פדגוגיים, הרציונל המקצועי וחומרים לקריאה נוספת.
- **מיפוי כיתתי ואישי כולל המלצות:** עם הזנת הנתונים, המערכת מבצעת בדיקה אוטומטית ומפיקה עבורך מיפויים מפורטים – הן ברמה הכיתתית והן ברמת התלמיד הבודד. לצד המיפוי, המערכת מייצרת **המלצות פדגוגיות ממוקדות** להמשך עבודה מותאמת אישית.
- **עבודה עם נתונים (אקסל):** הממשק מאפשר לך להוריד בקלות קובצי אקסל של נתוני הניטור לטובת מעקב שוטף ואינטגרציה עם מערכות בית-ספריות.
- **אינטגרציה עם "תלקיט כתיבה א'":** שילבנו במערכת את תלקיט הכתיבה, כך שלראשונה משימות הקריאה והכתיבה מוצגות תחת קורת גג אחת. חיבור זה מאפשר לך לקיים ניטור במקביל ומעניק לך ראייה רחבה והוליסטית יותר של היכולות האורייניות של תלמידי כיתתך לאורך השנה.

חשוב לנו להדגיש כי משימות הקריאה המוכרות לך נותרו ללא שינוי, אך כעת המערכת הדיגיטלית מעניקה לך מעטפת עבודה שלמה ועשירה.

מה כולל המבדק?

- **ממשק דיגיטלי:** המערכת שבה מנוהל המבדק כוללת את הצגת השאלות למורה, אפשרות להזנת הנתונים בזמן אמת וצפייה במיפויים ובהמלצות.
- **ערכת קלפים:** מיועדת להערכה של ידע אותיות (משימה 1), מודעות פונולוגית (משימה 2), מודעות לשונית (משימה 5ב) וקריאת מילים וצירופים (משימה 7).
- **ספרון 1:** מיועד למשימות שיח דבור (משימה 3) ושיח כתוב (משימות 6 ו-10ב).
- **ספרון 2:** מיועד למשימות הבנת הנשמע (משימה 4) וקריאה קולית (משימה 8).
- **חוברת משימות אישית לתלמיד:** מיועדת לתיעוד משימת קריאה קולית (משימה 8), הבנת הנקרא (משימה 9), וכן לכתיב ולהבעה בכתב (משימה 10).

תיאור המשימות

לנוחיותך, להלן פירוט עשר המשימות המרכיבות את המבדק, לרבות מועדי ההעברה, אופן הביצוע וחומרי העזר הנדרשים לכל משימה:

1 קריאה של שמות אותיות

			
חומרי עזר	משך ההעברה	אופן ההעברה	מועד מומלץ לביצוע
ערכת קלפים	10-5 דקות	העברה פרטנית	תחילת שנה: ספטמבר - אוקטובר

2 מודעות פונולוגית עיצור פותח + עיצוב סוגר + צירוף פותח*

			
חומרי עזר	משך ההעברה	אופן ההעברה	מועד מומלץ לביצוע
ערכת קלפים	10-5 דקות	העברה פרטנית	תחילת שנה: ספטמבר - אוקטובר

3 שפה דבורה - "על עצמי"

			
חומרי עזר	משך ההעברה	אופן ההעברה	מועד מומלץ לביצוע
ספרון 1: שיח דבור ושיח כתוב	שיעור	העברה קבוצתית	תחילת שנה: ספטמבר - אוקטובר

4 הבנת הנשמע

			
חומרי עזר	משך ההעברה	אופן ההעברה	מועד מומלץ לביצוע
ספרון 2: הבנה של טקסט מושמע	15-10 דקות	העברה פרטנית	אמצע שנה: ינואר-מרץ

5 מודעות לשונית תכונות + מכשירים ופעולות

			
חומרי עזר	משך ההעברה	אופן ההעברה	מועד מומלץ לביצוע
ממשק דיגיטלי קלפים	15-10 דקות	העברה פרטנית	אמצע שנה: ינואר-מרץ

6 הבעה בכתב ראשית הכתיבה, ברמת המשפט

			
חומרי עזר	משך ההעברה	אופן ההעברה	מועד מומלץ לביצוע
ספרון 1: שיח דבור ושיח כתוב	20-30 דקות	העברה קבוצתית	אמצע שנה: ינואר-מרץ

7 קריאת מילים וצירופים מילים מוכרות + מילים לא מוכרות + צירופים*

			
חומרי עזר	משך ההעברה	אופן ההעברה	מועד מומלץ לביצוע
ערכת קלפים	10-15 דקות	העברה פרטנית	סוף שנה: מאי-יוני

8 קריאה קולית של סיפור

			
חומרי עזר	משך ההעברה	אופן ההעברה	מועד מומלץ לביצוע
ספרון 2: קריאה קולית של סיפור + חוברת משימות	10-15 דקות	העברה פרטנית	סוף שנה: מאי-יוני

9 הבנת הנקרא ברמת משפט + ברמת טקסט

			
חומרי עזר	משך ההעברה	אופן ההעברה	מועד מומלץ לביצוע
חוברת משימות	שיעור	העברה כיתתית	סוף שנה: מאי-יוני

10 כתיב והבעה בכתב הכתבה + הבעה בכתב: משימת כתיבה "על עצמי"



חומרי עזר

חוברת משימות



משך ההעברה

שיעור



אופן ההעברה

העברה כיתתית



מועד מומלץ לביצוע

סוף שנה: מאי-יוני

*משימות אלו הן משימות מותנות, אשר ייפתחו במערכת הדיגיטלית רק במקרים שבהם התלמיד לא צלח את המשימות הקודמות להן, וזאת במטרה לספק מיפוי מדויק יותר ומענה מותאם אישית.

הכלי הדיגיטלי והערכה המודפסת - שילוב מנצח

המערכת הדיגיטלית היא לב המבדק, והיא זו שמנהלת את התהליך כולו: דרכה מוצגות לך כל השאלות, הדגשים הפדגוגיים ואפשרויות הציון והתיעוד בזמן אמת. חומרי הדפוס (הקלפים, הספרונים והחוברת) משמשים כגירויים חזותיים עבור התלמיד במהלך המפגש. כל ההנחיות המפורטות על אופן העברת המבדק ושלביו השונים מופיעים בכלי הדיגיטלי.

אז איך מתחילים?

1. סרקו את הברקוד **שעל גבי הקופסה** או הקלידו את הכתובת:
[<https://rama.gov.il/tools/mivdak-reading-heb-grade1>]
2. היכנסו לכלי והתחברו **למערכת**
3. קראו את ההנחיות **להעברת המבדק לתלמידים**
4. או לדרך! **התחילו בהעברת המשימה הראשונה**

**אנו מקווים כי מבדק "יסודות" יהיה לכם כלי יעיל ושימושי.
בהצלחה!**

הנחיות כלליות להעברת משימות המבדק

מבדק זה נועד למפות ולהעריך את רכישת מיומנויות הקריאה והכתיבה. מטרתו לספק תמונת מצב תיאורית ומדויקת על תפקוד התלמיד, לשם קבלת החלטות פדגוגיות וגיבוש תכניות הוראה מותאמות. ההנחיות להלן נועדו להבטיח תהליך העברה אחיד ומהימן, בסביבה תומכת ונינוחה.

לקראת ההעברה

- **פריסת המבדק:** משימות המבדק יועברו לכל תלמידי הכיתה במהלך שנת הלימודים. את המשימות יש להעביר בשלבים ובמועדים שונים, לפי ההנחיות ולפי קצב ההתקדמות של כל תלמיד.
- **הבטחת דיוק ההערכה:** כדי לשמור על דיוק ההערכה ועל היכולת למדוד את התקדמות התלמידים באופן מהימן (גם בהערכה חוזרת), אין להשתמש בחומרי המבדק לתרגול או להוראה, ואין להכין את התלמידים לקראתו או להודיע להם עליו מראש.
- **אופני העברה:** מרבית המשימות מיועדות להעברה פרטנית, אך לצדן נכללות משימות המיועדות להעברה בקבוצות קטנות של 4-6 תלמידים (כגון משימות שיח דבור), וכן משימות המיועדות להעברה כיתתית מלאה (כגון משימות הבנת הנקרא). הנחיה מפורטת לגבי אופן ההעברה המומלץ מוצגת בראשיתה של כל משימה.
- **עזרים והנחיות:** לכל משימה במבדק מוגדרים עזרים ייעודיים כגון קלפים, ספרון והנחיות ספציפיות עבודה. ההנחיות והעזרים יוצגו בראשית כל משימה.
- **תיעוד נתונים:** יש להזין את התיעוד במערכת הדיגיטלית. במקרה של העדפה לתיעוד ידני, ניתן להוריד מראש דפי תיעוד ייעודיים המצורפים לכל משימה.

במהלך ההעברה

- **תיעוד דיגיטלי וקשר אישי:** התיעוד בזמן המבדק מתבצע באמצעות מערכת דיגיטלית (מחשב, טאבלט או טלפון נייד). בעת השימוש במסך, יש להקפיד למקם את המכשיר

באופן שלא ייצור חציצה בינך לבין התלמיד, כדי לשמור על קשר עין רציף, על קשב לביצועיו ועל אווירה נינוחה.

- **יצירת אווירה מיטבית:** ביצוע המשימות השונות עלול להיות מושפע גם מגורמים פסיכולוגיים שאינם קשורים לרמת השליטה במיומנויות קריאה, כגון חרדה. כדי למזער את השפעתם של גורמים אלה חשוב להשרות אווירה נינוחה ותומכת ככל האפשר בזמן העברת המבדק:

- ☐ לשבת לצד התלמיד, ולדבר בנימה מרגיעה.
- ☐ להסביר לתלמיד את מטרת המבדק, למשל: "ברצוני לדעת איך לעזור לך כדי שתתקדם בקריאה ובכתיבה".
- ☐ לתת לתלמיד משוב מעודד בזמן המבדק, ולהרגיע ולעודד אותו ברגעי תסכול.
- ☐ הפסקת משימה: אם התלמיד עייף או מתקשה מאוד במשימה, ואם הזמן הנדרש לביצועה ארוך או שמספר השגיאות שנמדדו גבוה במידה רבה מהערך שנקבע כנורמה לביצוע תקין, אפשר להפסיק את המשימה לפני השלמתה.
- ☐ תצפית ותיעוד התנהגותי: בזמן המבדק ולאחר כל משימה, חשוב לתעד כיצד ביצע התלמיד את המשימה (למשל: אטיות חריגה, הססנות, קושי בהבנת הוראות המשימה, קשיי ריכוז או קושי להשלים את המשימה).

לאחר ההעברה

- לכל משימה נקבעו נורמות לביצוע. אם לא עמד התלמיד בנורמות האלה, יש לגבש תכנית הוראה מתאימה לקידומו, שתתבסס על העקרונות ועל ההמלצות המפורטים בתכנית ההוראה להטמעת יעדי העברית (חינוך לשוני בכיתות א'-ב').
- תלמיד שלא עמד בנורמות, יש להעביר לו את המשימה שוב בתוך 5-6 שבועות ממועד ההעברה הראשון.

הפעילה הראשונה

להלן פירוט המשימות בפעילה הראשונה של המבדק. עבור כל משימה יובא בקצרה הרקע התיאורטי, הנחיות לביצוע, פירוט אופן הציון והנורמות הנדרשות. כלל המידע מוטמע וזמין עבורכם באופן מלא בממשק הדיגיטלי, אך לנוחיותכם, ריכזנו את התכנים בצורה מסודרת, המאפשרת קריאה נוחה, עיון והורדה של החומרים לפי הצורך.

משימה 1 – קריאה של שמות אותיות

בעזרת המשימה "קריאה של שמות אותיות" אפשר לבחון אם התלמיד יודע את שמות האל"ף-בי"ת ואת שמותיהן, ולהעריך את יכולתו לפענח רכיבים אורתוגרפיים. במשימה יש 22 אותיות (ללא האותיות הסופיות). התלמיד מתבקש לומר בקול את שמות האותיות הכתובות ללא ניקוד

רקע תיאורטי

ידיעת שמות האותיות היא גשר להבנת העיקרון האלפביתי, כלומר הקשר אות-צליל. שמה של כל אות פותח בצליל שאותו מייצגת (למשל, האות גימ"ל פותחת בצליל g), ושם האות מסייע לקשר בין האותיות ובין צליליהן. לידיעת שמות האותיות יש חשיבות גם בתקשורת המתקיימת בכיתה ובבית בנוגע למערכת הכתב. למשל, אם תלמיד שואל כיצד לכתוב מילה מסוימת, המורה או ההורה עונים לו בעזרת שמות האותיות, ואם האותיות הן הומופוניות ומייצגות אותו צליל (כגון תי"ו-טי"ת, קו"ף-כ"ף, בי"ת-וי"ו), שמות האותיות חיוניים עוד יותר. היכולת ללמוד אותיות, כלומר ללמוד את הסמלים הגרפיים ואת השמות שלהם, משקפת את יכולתו של התלמיד לפענח רכיבים אורתוגרפיים. לכן לידיעת שמות האותיות יש ערך ניבויי רב - בעזרתה אפשר לנבא את הישגי התלמיד בקריאת מילים ובכתיבתן. מי שמזהה אותיות בשמותיהן בלא מאמץ, יצליח ללמוד לקשר בינן ובין צירופים. החשיפה לאותיות ולשמותיהן מתרחשת בגיל הגן, ורוב התלמידים בכיתה א' יודעים לשיים

חלק ניכר מהאותיות.

ידיעה מועטה של שמות האותיות בתחילת כיתה א' עשויה להעיד על קושי בפענוח הרכיבים האורתוגרפיים ולנבא קושי או אטיות בלימוד צירופים.

בעזרת המשימה "קריאה של שמות אותיות" אפשר לבחון אם התלמיד יודע את אותיות האל"ף-בי"ת ואת שמותיהן, ולהעריך את יכולתן לפענח רכיבים אורתוגרפיים. במשימה יש 22 אותיות (ללא האותיות הסופיות). התלמידים מתבקשים לומר בקול את שמות האותיות הכתובות ללא ניקוד. הביצוע מוערך רק באמצעות המדד "דיוק". רוב התלמידים נוהגים לקרוא את האותיות בשמותיהן, אולם יש להדגיש כי הגיית צליל האות ולא שמה (למשל g במקום גימ"ל) או הגיית צירוף (למשל ne ולא נו"ן) לא ייחשבו שגיאה, שכן אפשר להסיק מכך שהתלמיד מכיר את האות גם אם בחר להפיק את צלילה ולא לקרוא לה בשמה.

בקריאת שמותיהן של האותיות בי"ת, כ"ף, פ"א אין צורך להקפיד על הגיית הדגש בראש המילה, לדוגמה, "כף" ו"כף" - שתיהן ייחשבו תשובה נכונה.

הנחיות לביצוע

אני אבקש ממך לבצע כמה משימות.
לפני כל משימה אסביר לך מה עליך לעשות ואתן לך דוגמה.

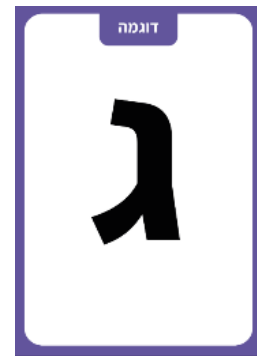
בחר¹ את הכרטיסיות המיועדות למשימה זו, וסדרי אותן בערימה בסדר עולה לפי המספר הסידורי שעל גביהן, כך שהכרטיסיה הראשונה תהיה למעלה.

אמרי לתלמיד:

במשימה זו יש להרים בכל פעם כרטיסיה אחת ולהגיד לי את שמות האותיות.
נתחיל בדוגמה:

¹ המדריך פונה למורה בלשון נקבה אבל הוא מיועד למורות וגם למורים.

יש להרים את הכרטיסיה הראשונה, להצביע על האות שבדוגמה (ג) ולבקש מהתלמיד² לומר את שם האות (גימל)



- אם לא אמר התלמיד את שם האות או שאמר שם של אות אחרת, יש לומר לו את שם האות כדי לוודא שהבין את המשימה.
- אם אמר התלמיד את צליל האות (ג) או צירוף של צליל האות ותנועה כלשהי למשל (ג), יש לומר לו: "נכון, הצליל של האות היא ג, אבל קוראים לה גימל. עכשיו אתה צריך לומר את השמות של האותיות."

הערכת הביצוע

תשובה לא נכונה	תשובה נכונה
• אם טעה התלמיד בשיום האות, יש לסמן לא נכון ולכתוב את מה שאמר התלמיד (לצורך ניתוח סוג השגיאות). • אם אמר התלמיד שאינו יודע מהו שם האות או שלא ענה כלל, יש לסמן לא ענה.	• אם אמר התלמיד נכון את שם האות או את צלילה (עיצור או צירוף), יש לסמן נכון • אם טעה התלמיד תחילה ולאחר מכן תיקן את עצמו, יש לסמן נכון. • בקריאת שמותיהן של האותיות בי"ת, כ"ף, פ"א אין צורך להקפיד על הגיית הדגש בראש המילה, לדוגמה, "כף" ו"כף" - שתיהן ייחשבו תשובה נכונה.

² המדריך כתוב לתלמיד בלשון זכר אך מכון לשני המינים

דיוק הביצוע נמדד באמצעות מספר האותיות ששמותיהן (או צליליהן) נאמרו כראוי. מדד הדיוק יכול לנוע בין 0 ל-22 (22 אותיות, נקודה אחת לכל תשובה נכונה), והוא מחולק לשלוש רמות.

נורמות למשימה

ביצוע לא תקין	ביצוע הדורש מעקב	ביצוע תקין	מדד הביצוע
10 פחות	17-11	22-18	סך-כל האותיות ששימו נכון במשימה זו, לרבות תיקונים עצמיים (מתוך 22 פריטים)

אם התלמיד השיג ביצוע דורש מעקב או ביצוע בלתי תקין, צריכה להופיע המלצה להתערבות והעברה חוזרת.

ביצוע התלמידים במשימה מוערך לפי שלוש הרמות. אם תלמידים שיימו נכון 11-17 אותיות (פחות מביצוע הנחשב תקין), יש לשער שהם עלולים להתקשות בלימוד צירופים בתהליך של רכישת הקריאה. לכן ראוי לעקוב אחר קצב רכישת הקריאה בקרב התלמידים האלה, יש לספק להם פעילויות ממוקדות ולסייע להם ללמוד צירופים.

תלמידים שביצעו אינו תקין והם שיימו 10 אותיות ופחות, זקוקים לתמיכה רבה יותר. נוסף על הערכת דיוק הביצוע של המשימה, מומלץ להעריך את אופן ביצועה. הססנות או התלבטות בשיום אות עלולות להעיד כי הידע על שמות האותיות אינו מבוסס דיו בזיכרון של התלמידים. כמו כן מומלץ לנתח את סוגי השגיאות. השגיאות עשויות לנבוע מהדמיון בצורתן של אותיות, למשל, כ"ף-חי"ת הדומות בצורתן אך שונות במִנַּח על גבי הדף, ויו"ד-ויו"ה השונות באורכן. סיבה אחרת לשגיאות יכולה להיות תוצאה של בלבול בין אותיות המייצגות אותו צליל (אותיות הומופוניות), כגון קו"ף-כ"ף, תי"ו-טי"ת. בחינת סוג השגיאה עשויה לכוון את המורה בבחירת פעילות הוראה מתאימה.

משימה 2 – מודעות פונולוגית

בעזרת המשימה "מודעות פונולוגית" ניתן להעריך את יכולת התלמידים לזהות ולבודד צלילים מתוך מילים – מיומנות תשתיתית הנדרשת להבנת העיקרון האלפביתי וללמידת צירופים.

המשימה כוללת 16 פריטים (הדורשים זיהוי או הגייה) ומחולקת לשלושה חלקים המשקפים רצף התפתחותי: עיצור פותח, עיצור סוגר וצירוף סוגר (עבור תלמידים שגילו קושי במשימות הקודמות). הביצוע מוערך באמצעות המדד "דיוק" בלבד. בשלושת החלקים להערכת המודעות הפונולוגית התלמידים נדרשים לשים לב לצלילים המבודדים ממילים, הם עלולים לשגות בשל חוסר תשומת לב.

ביצוע תקין במשימה זו, לצד שליטה בשמות האותיות (משימה 1), מצביע על כך שתי המיומנויות מבוססות היטב, ומאפשר לצפות להצלחה בתהליכי רכישת הקריאה והכתיבה.

רקע תיאורטי

מודעות פונולוגית היא מודעות הדוברים למבנה הצלילי הפנימי של מילים דבורות.

מודעות פונולוגית באה לידי ביטוי בדרכים שונות, כגון ביכולת לזהות מילה המתחילה בצליל מסוים מתוך מילים נתונות, ביכולת לבודד צליל פותח ממילה נתונה, ביכולת להשוות בין צלילים פותחים של שתי מילים, ביכולת למזג צלילים למילה או לפרק מילה לצליליה.

בגיל צעיר ילדים מודעים למבנה ההברתי של מילה ומחלקים מילים לפי ההברות שלהן. אולם הבנת העיקרון האלפביתי מחייבת מודעות ליחידות פונולוגיות קטנות יותר – פונמות. למשל, כדי לדעת שהמילה "בן" והמילה "בת" מתחילות באות ב' ת, יש להבין ששתיהן פותחות באותה פונמה (b). ידע זה מחייב רגישות למבנה הצלילי של המילה. רגישות זאת מתחילה להתפתח בגיל הגן, בהדרגה, החל ביחידות גדולות יותר – כגון הברות, למשל, ההברה הפותחת bar במילה "ברבור" או הצירוף הפותח ba באותה מילה, וכלה ביחידה הקטנה ביותר – הפונמה b.

המודעות הפונולוגית שהתפתחה בגיל הגן היא הבסיס לרכישת הקריאה והכתיבה בכיתה א'. היא ממשיכה להתפתח בעקבות תהליכי לימוד של קריאה וכתיבה, בייחוד ברמת המודעות ליחידות הפונמיות הקטנות יותר המרכיבות את המילה. רגישות נמוכה למבנה הצלילי של מילה עלולה להערים קושי על הבנת העיקרון האלפביתי ועל רכישת קריאה וכתיבה.

במשימה 2 יש שלושה חלקים: 2א, 2ב, 2ג. בעזרת שתי המשימות הראשונות מעריכים את רמת המודעות של התלמיד ליחידות הפונולוגיות הקטנות ביותר - פונמות עיצוריות, ובעזרת המשימה השלישית מעריכים את רמת המודעות של התלמיד ליחידות פונולוגיות גדולות יותר - עיצור ותנועה (צירוף). יש להעביר את משימה 2ג רק אם התקשה התלמיד לעמוד בהצלחה בנורמות שנקבעו במשימה 2א ובמשימה 2ב.

משימה 2א - עיצור פותח

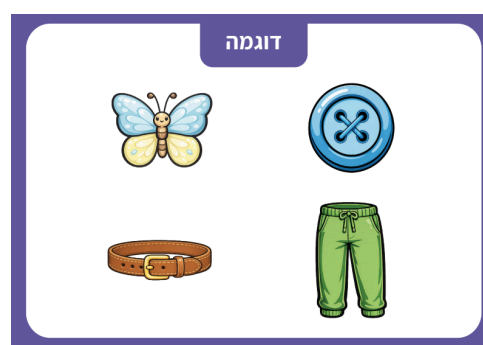
במשימה זאת יש שישה עיצורים, וכל אחד מהם הוא עיצור פותח של מילה המיוצגת בתמונה. לכל עיצור נלוות ארבע תמונות המייצגות ארבע מילים. התלמיד מתבקש לזהות את התמונה המייצגת את המילה שמתחילה בעיצור הפותח שהושמע לו.

הנחיות לביצוע

בחרי את הכרטיסיות המיועדות למשימה זו, וסדרי אותן בסדר עולה לפי המספר הסידורי שעל גביהן. אמרי לתלמיד:

עכשיו אני אראה לך תמונות. אומר את הצליל הפותח של אחת המילים, ועליך להצביע על התמונה המתאימה. נתחיל בדוגמה:

- חפש בתמונות מילה המתחילה בצליל ה'
- יש כאן כפתור, פרפר, מכנסיים, חגורה
- [הצביעו על התמונות תוך כדי שיומן]
- איזו מילה מתחילה בצליל ה'?
- [הדגישו ומשכו את הצליל]



אם ענה התלמיד תשובה נכונה: (הצביע על תמונת החגורה או שאמר את המילה חגורה), יש לומר: בכוון, המילה "חגורה" מתחילה בצליל ה'.

אם טעה התלמיד, יש להצביע על תמונת החגורה ולומר: המילה "חגורה" מתחילה בצליל הֶ המשיכי לפי הדוגמה:

חפש בתמונות מילה המתחילה בצליל...
(הצביעי על כל אחת מהתמונות תוך כדי שיומן)
איזה מילה מתחילה בצליל...?

הערכת הביצוע

- יש לסמן את התמונה (המילה) שאמר /שהצביע התלמיד
 - אם התלמיד ענה תשובה ולאחר מכן תיקן יש לבחור את התשובה שאמר
 - אם אמר התלמיד שאינו יודע או שלא ענה כלל, יש לסמן **לא ענה**.
- דיוק הביצוע נמדד באמצעות מספר התמונות (המילים) שזיהה התלמיד כראוי מתוך ששת הפריטים במשימה. לכן מדד הדיוק יכול לנוע בין 0 ל־6, והוא מחולק לשתי רמות.

נורמות למשימה 2א

ביצוע תקין	ביצוע לא תקין
5-6	4 ופחות

משימה 2ב - עיצור סוגר

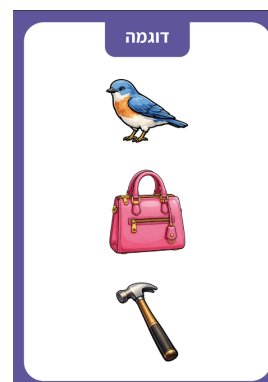
במשימה זאת יש שש מילים המיוצגות בתמונות. התלמיד מתבקש להפיק את הצליל הסוגר של כל מילה שהושמעה לו ומיוצגת בתמונה.

הנחיות לביצוע:

בחרי את הכרטיסיות המיועדות למשימה זו, וסדרי אותן בסדר עולה לפי המספר הסידורי שעל גביהן. אמרי לתלמיד:

עכשיו אראה לך תמונות, ועליך לומר את הצליל שנשמע בסוף המילה.
נתחיל בדוגמה:

- הנה ציפור [הצביעו על התמונה]. איזה צליל שומעים בסוף המילה?
- אמרו מיד: בסוף המילה ציפור שומעים את הצליל פ.
- הדגישו ומשכו את הצליל.
- המשיכו באותו אופן ועברו לתמונה השנייה שבדוגמה
- **תיק - ק.** גם כאן אמרו מיד את הצליל שבסוף המילה.
- עברו לתמונה השלישית שבדוגמה. הצביעו על התמונה ואמרו: **הנה פטיש. איזה צליל שומעים בסוף המילה?**
- המתינו שהתלמיד יענה.
- אם ענה התלמיד נכון, יש לומר: **נכון, בסוף המילה "פטיש" שומעים את הצליל פ.**
- אם טעה התלמיד, יש לומר: **בסוף המילה "פטיש" שומעים את הצליל ש.**



והמשיכו לפי הדוגמה. בכל פרט (תמונה) בקלפים אמרו תחילה:

הנה _____, איזה צליל שומעים בסוף המילה?

הערכת הביצוע

בעת ביצוע המשימה יש לתעד את תשובות התלמיד במערכת הדיגיטלית, כפי שמפורט להלן:

- אם הפיק התלמיד נכון את העיצור הסוגר, יש לסמן **תשובה נכונה**, גם אם טעה התלמיד תחילה ולאחר מכן תיקן את עצמו, יש לסמן **תשובה נכונה**
- אם טעה התלמיד בהפקת העיצור הסוגר, יש לסמן **תשובה לא נכונה**
- אם אמר התלמיד שאינו יודע מהי התשובה או שלא ענה כלל, יש לסמן **לא ענה**

דיוק הביצוע נמדד באמצעות מספר התמונות (המילים) שזיהה התלמיד כראוי מתוך ששת הפריטים במשימה. לכן מדד הדיוק יכול לנוע בין 0 ל-6, והוא מחולק לשתי רמות.

נורמות למשימה 2

ביצוע תקין	ביצוע לא תקין
4-6	3 ופחות

משימה 2 - צירוף פותח

(רק עבור תלמידים שגילו קושי במשימה 2 א 2ב)

במשימה זאת יש ארבעה צירופים פותחים. לכל צירוף נלוות ארבע תמונות המייצגות ארבע מילים. התלמיד מתבקש לזהות את התמונה המייצגת את המילה שבה הצירוף הפותח שהושמע לו.

הנחיות לביצוע:

בחרי את הכרטיסיות המיועדות למשימה זו, וסדרי אותן בסדר עולה לפי המספר הסידורי שעל גביהן. אמרי לתלמיד:

עכשיו אראה לך תמונות, ואומר במה מתחילה אחת המילים, ועליך להצביע על התמונה המתאימה. נתחיל בדוגמה:

- נחפש מילה המתחילה ב"סי".
- יש כאן שרשרת, מפתח, סירה, פיל
[הצביעי על התמונות תוך כדי שיומן]

- איזו מילה מתחילה בסי?
- אם ענה התלמיד נכון, יש לומר: נכון,
המילה "סירה" מתחילה ב"סי".
- אם טעה התלמיד, יש להצביע על תמונת
הסירה ולומר: המילה "סירה" מתחילה
ב"סי".



עכשיו אראה לך תמונות, ואתה תאמר את הצליל שאתה שומע בסוף המילה.

חפש בתמונות מילה המתחילה ב....
הנה _____ (הצביעי על כל אחת מהתמונות ואימרי מה מופיע בה)
שאלי שוב: איזו מילה מתחילה ב_____?

הערכת הביצוע

- בעת ביצוע המשימה יש לתעד את תשובות התלמיד במערכת המבדק כפי שמפורט להלן:
- אם ענה התלמיד נכון, יש לסמן **תשובה הנכונה** (גם אם טעה התלמיד תחילה ולאחר מכן תיקן את עצמו)
 - אם טעה התלמיד, יש לסמן **תשובה לא נכונה** ולכתוב את תשובת התלמיד [לצורך ניתוח שגיאות]
 - אם אמר התלמיד שאינו יודע מהי התשובה או שלא ענה כלל, יש לסמן **לא ענה**

דיוק הביצוע נמדד באמצעות מספר התמונות (המילים) שזיהה התלמיד כראוי מתוך ארבעת הפריטים במשימה.

לפיכך מדד הדיוק יכול לנוע בין 0 ל-4.

ביצוע תקין הוא אך ורק תשובה נכונה **בכל ארבעת הפריטים** במשימה.

שלושת החלקים של משימה 2 מבטאים את הרצף ההתפתחותי של המודעות הפונולוגית. ביצוע תקין בשני החלקים הראשונים של המשימה מעיד על הבנה ברמה הפונמית הנדרשת כדי להבין את העיקרון האלפביתי ועל יכולת טובה ללמוד צירופים. אם נוסף על כך התלמיד מראה ביצוע תקין של שיום אותיות במשימה 1, אפשר לצפות להצלחה בתהליכים של רכישת הקריאה והכתיבה, שכן ידיעת שמות האותיות והמודעות הפונולוגית קשורות זו בזו, ושתייהן מבססות את הבנת העיקרון האלפביתי. אם תלמיד מסתמך על שמות האותיות כדי ללמוד את צליליהן, הוא מבטא מודעות פונולוגית ברמה המאפשרת לו לקשר בין השם ובין הצליל. כמו כן המודעות לצלילי האותיות מקדמת את המודעות הפונולוגית.

תלמיד שביצעו אינו תקין בשני החלקים הראשונים של משימה 2, אך תקין בחלק השלישי שלה, אינו מסוגל לפרק מילים ליחידות הקטנות ביותר - לפונמות. זיהוי רמת המודעות הפונולוגית של התלמיד ובחינת תוצאת הביצוע במשימה 1 (קריאה של שמות אותיות) יאפשרו למורה להתאים את תהליך הלמידה ואת התרגול כדי לפתח את מודעות התלמידים לרכיבים הפונמיים של מילים, כל זאת תוך כדי לימוד קריאה וכתיבה.

משימה 3 – שיח דבור בנושאי: "על עצמי"

מבוא תיאורטי

יסודותיה של יכולת הכתיבה נעוצים בשלבים מוקדמים מאוד של ההתפתחות הלשונית, והיא מתהווה מתוך יכולות השיח הדבור, כך שיכולות השיח בגיל הצעיר מנבאות במידה רבה את יכולות הכתיבה בהמשך. בשני הסעיפים להלן נאפיין את השיח הדבור ואת השיח הכתוב.

שיח דבור

השיח הדבור הוא ערוץ תקשורת מרכזי לאורך מעגל החיים. אנחנו משתמשים בו בעיקר בהקשר של שיחה, אבל לא תמיד, למשל נאום או הרצאה נעשים באופנות הדבורה, אך אינם שיחה. שיחה משמעותה חילופי מבעים קצרים, שנבנים תוך כדי התפתחותה של האינטראקציה התקשורתית, ולרוב אינם עומדים כיחידות עצמאיות. (דוגמאות והרחבה תמצאו במדריך המלא.) מרבית האינטראקציות התקשורתיות הדבורות הן שיחות שיש בהן יחידות שיח מורחב, והן יכולות להתנהל ולהיבנות בדרכים שונות. לעיתים כל השותפים תורמים לניהול השיחה והתפתחותה, ולעיתים אחד השותפים מוביל את השיחה והנוכחים האחרים מגיבים או עונים לשאלות, כמו למשל ריאיון בתוכנית טלוויזיה. בהקשר הכיתתי, המורה יכולה להיות חלק ממעגל השיח, או מובילה את האינטראקציה, כמו בשיעורים שבהם היא מעבירה ידע חדש.

שיח כתוב

בעידן הדיגיטלי שבו אנחנו חיים, הכתיבה הפכה להיות כלי שיחה זמין ושימושי: אנחנו "כותבים-מדברים" בווטסאפ ומגיבים ברשתות חברתיות. בהקשרים האלה אנחנו במידה רבה "כותבים כפי שאנחנו מדברים", וזו הסיבה שלעיתים קרובות אנחנו נזקקים לסמלונים (אימוג'ים) שמחליפים את האמצעים הלא מילוליים שמאפיינים את התקשורת הדבורה. אבל עדיין, כאשר אנחנו מדברים על כתיבה אנחנו חושבים על טקסט רציף וארוך כמו מכתב, סיפור או סיכום של מידע. הפקה של השיח הכתוב דומה לשיח הדבור במובן שבו הדובר או הכותב נדרשים לייצר את התוכן ולהעביר אותו באופן ברור ולכיד. אף על פי שכתיבה היא במידה רבה תרגום לכתב של הדיבור הפנימי, היא אינה "שיקוף מראה" של הדיבור. הכתיבה מתקיימת ב"חלון תיהלוך רחב", ומאפשרת לכותב להקדיש זמן רב יותר לחשיבה על הרעיון, לבחירת המילים והניסוחים המתאימים, לבנייה של משפטים ארוכים ולשימוש במבנים לשוניים מורכבים. כל אלה מעלים את המשלב הלשוני של הטקסט ומאפשרים להגיע לרמת ארגון ולכידות טובה יותר. יתרה מזו, לעיתים עצם תהליך

הכתיבה משכלל את הסיפור או את הרעיון שרצינו להביע או מארגן טוב יותר את המידע שאותו רצינו לסכם. אחד היתרונות הבולטים של הכתיבה הוא האפשרות לבקר ולערוך מחדש את הטקסט. עם זאת, חשוב לדעת שמדובר במיומנות שמתפתחת ומתרחבת עם הגיל, ומאפיינת במיוחד כתיבה של בוגרים.

לסיכום, השיח הכתוב מתבסס על יכולות השיח הדבור, אך הוא מציב עוד אתגרים בפני הכותבים. לכך יש להוסיף את האתגר שניצב בפני הכותבים הצעירים שרק רוכשים את הקריאה ואת הכתיבה. בעבורם הפקת הכתב (עיצוב האותיות על גבי הדף) והכתיב (קישור בין הצלילים לאותיות שלהם) כרוכים במאמץ רב, ועיקר משאבי הקשב מופנים לתהליכים אלה. את זאת יש להביא בחשבון כאשר באים להתבונן ביכולות ההבעה של תלמידי כיתה א'.

התבוננות ביכולות ההבעה של תלמידי כיתה א'

המאמצים הכרוכים בהפקת הכתב והכתיב לאורך כיתה א' מגבילים באופן ניכר את יכולת ההבעה בכתב, כך שנוצר פער של ממש בין מה שהילד יכול להפיק בעל פה לבין מה שיכתוב. לרוב, הכתיבה תצטמצם למשפט או שניים קצרים שישקפו באופן חלקי מאוד את התוכן שהילד רצה או יכול להעביר.

בשל המקום המרכזי של הכתיבה ככלי הבעה ולמידה בשנות בית הספר, נרצה להכיר כבר בכיתה א' את יכולות ההבעה של התלמיד. הדרך לעשות זאת היא לשלב בין התבוננות ביכולות השיח הדבור, שמשקפות את יכולות ההבעה, לבין התבוננות ביכולות הכתיבה, שמשקפות בעיקר את יכולות הפקת הכתב והכתיב בנקודת הזמן הזו. להלן תיאור היכולות האלה בקרב תלמידי כיתה א'.

יכולות השיח הדבור של תלמידי כיתה א'

רכישת השפה נבנית מתוך החשיפה לשיח הדבור, והדיבור הוא מכשיר התקשורת, הלמידה והחשיבה הראשוני של האדם. בשנים הראשונות לרכישת השפה נבנים מילון הליבה והתשתית הלשונית והתקשורתית, ואלה יוצרים את הבסיס ליכולות השיחה, שמתפתחות סביב גיל שלוש. מתוך היכולות האלה צומחות יכולות השיח המורחב, ובני הארבע והחמש כבר מדווחים על חוויות שעברו, למשל מספרים על ביקור בגן חיות, מספקים הסברים, כמו – כיצד לשחק במשחק מסוים, משחזרים סיפורים ששמעו או ממציאים סיפורים.

תלמידי כיתה א' הם דוברים מיומנים ומנוסים. התשתית הלשונית שביססו עד כיתה א' רחבה למדי: הם בעלי אוצר מילים עשיר, שבו פעלים ספציפיים ומדויקים יותר (כמו "מעכתי את העגבנייה"), תארים שמרחיבים את השיח ("ההצגה הייתה מעניינת או משעממת") והם מפיקים משפטים

ארוכים ומורכבים. בהיבט התקשורתי הם יכולים להיות שותפים מלאים לשיחה – כדוברים וכמאזינים, והם מודעים לכללי השיחה. הם מביעים היטב את הרצונות ואת המחשבות שלהם; הם יכולים לדווח או לספר על אירועים שהתרחשו, ולשחזר באופן מוצלח סיפורים ששמעו או להמציא סיפורים דמיוניים, והם אף יכולים להתווכח ולעמוד על דעתם.

כמו בכל תחום, גם כאן נוכל לפגוש שונות רבה בין הילדים. ההבדלים הבין-אישיים יכולים להיות על רקע השפעות סביבתיות, כמו מצב כלכלי-חברתי או רב-לשוניות; על רקע היבטים התפתחותיים, כמו למשל ילדים עם קשיי שפה או על רקע של ביטחון תקשורתי. השונות תבוא לידי ביטוי במידה שבה התלמידים ישתתפו ויהיו מעורבים בשיח, והיא נעה בין תלמידים שמרגישים נוח ובטוח להשתתף בשיח הכיתתי, לעומת אחרים שמרגישים פחות נוח בקבוצה. השונות תיראה גם באופן שבו יעבירו את הדברים. כך למשל יהיו ילדים שיבחרו לספר סיפור ארוך ומפורט לעומת אלה שיעבירו את המידע באופן תמציתי וענייני; כאלה שיעבירו את המידע באופן שוטף, לכיד ומאורגן לעומת אלה שיעבירו אותו באופן אסוציאטיבי, ופחות ברור, וכאלה שישתמשו במבעים ארוכים ובאוצר מילים עשיר, לעומת אלה שיִראו שימוש לשוני דל יותר ויהיו להם שגיאות לשוניות. לעיתים הביטחון התקשורתי קשור ליכולות הלשוניות – ילדים עם יכולות טובות יותר ירגישו בטוח יותר ולהפך, אבל לא תמיד זה כך.

תיאור המשימה

מטרת המשימה היא לזמן לתלמידים התנסות בשיח דבור מורחב בנושאים מוכרים וקרובים לעולמם ולהתבונן ביכולות ההבעה שלהם. הנושאים לקוחים מתוך עולמות התוכן של חיי התלמידים הנקראים "על עצמי" וחלקם דומים לנושאים שאותם יפגשו התלמידים במהלך כיתה ב' במסגרת הערכת הכתיבה באמצעות המבדק לכיתה ב'. אלה הנושאים:

- משחק או צעצוע שאהוב עליי
- פעילות אהובה עליי בשעות הפנאי
- פעילות אהובה עליי עם בני משפחתי
- התחפוש שלי בפורים
- חגיגת יום ההולדת שלי

השיח מתנהל בקבוצה קטנה כאשר כל תלמיד בוחר לשוחח על נושא אחד מתוך כמה נושאים שהמורה הציעה לקבוצה. להפקת שיח דבור בקבוצה קטנה של ילדים יש חשיבות רבה ביצירת מרחב להתנסות ולשיפור של כישורי השיח והלשון. העמיתים בקבוצה ביחד עם המורה ובעידודה תומכים

בהתפתחות השיח של הדובר באמצעות תגובות, שאלות להבהרה ולהרחבה וביטויים של סקרנות ועניין.

הנחיות לביצוע:

הכנה לשיחה

1. המורה תציג לתלמידים כרטיסיות של שלושה-ארבעה נושאים לשיחה מתוך כל הנושאים לבחירה. המורה תבחר את הנושאים לפי היכרותה עם התלמידים ותיתן עדיפות לנושאים שעשויים להיות קרובים לליבם.
2. מורה תסביר לתלמידים שהיא מציעה להם נושאים לשיחה כדי שכל אחד מהם יוכל לבחור נושא ולספר על מה שקרוב לליבו או מעניין אותו ושהוא היה רוצה לשתף בו את חברי הקבוצה. חשוב ליצור אווירה שבה המורה והתלמידים מתעניינים בסיפור או בחוויה של הדובר כדי שהדובר ישמח לשתף ולספר בהרחבה.
3. חשוב שהמורה תציג כל אחד מהנושאים (אפשר להציע לתלמידים לקרוא מה כתוב בכל כרטיסיה) ותסביר בקצרה על מה אפשר לספר בכל נושא (רכיבי תוכן אפשריים מפורטים בהמשך).
4. כל תלמיד יבחר נושא או כרטיסיה. יכולים להיות בקבוצה כמה ילדים שיבחרו לספר על אותו הנושא.
5. בהגיע תורו של כל תלמיד לספר על הנושא שבחר חשוב שהמורה תחזור ותזכיר לו את רכיבי התוכן שעליהם הוא יוכל לדבר בתורו.

השיחה

6. המורה תתחיל בהדגמה (מודלינג), היא תבחר בנושא אחד ותספר עליו. בסיום דבריה חשוב שתעודד את התלמידים לשאול אותה שאלות של התעניינות על מה שסיפרה.
7. כל תלמיד יספר על הנושא שבחר. חשוב לאפשר לכל תלמיד שיח מונולוגי (שיח רציף ומורחב ללא תלות בפיגומים של בני השיח) ככל האפשר.
8. במידת הצורך, למשל אם התלמיד מהסס או מפיק שיח קצר מאוד, המורה תעזור לו לקדם את השיח שלו בעזרת שאלות מתווכות (כגון הבהרה של דבר שאינו ברור או בקשה להרחבה) ותעודד את שאר התלמידים לשאול אותו שאלות המעניינות אותם.
9. השיח שיתנהל יכול לנוע בין שיחה דיאלוגית בין המורה לעמיתים בקבוצה ובין קטעי שיח מונולוגי רציף. חשוב לעודד את התלמידים לשתף ולספר.
10. גם בסוף השיח של כל תלמיד מומלץ לעודד את המאזינים לשאול את הדובר שאלות על דברים שהם מעוניינים לדעת עליהם יותר.
11. במהלך השיחה המורה תסמן בדף תיעוד את התרשמותה מהשיח של כל תלמיד לפי

התבחינים המוצעים.

12. לאחר המפגש עם הקבוצה המורה תוכל להוסיף הערות על כל תלמיד במלל חופשי על גבי דף התיעוד.

בתום השיחה

13. מומלץ לשאול את התלמידים איך הרגישו בשיחה, מה עניין אותם, אילו דברים חדשים למדו על חבריהם וכדומה, וגם לשאול אם נהנו לשוחח, לספר ולשתף (רפלקציה).

14. מומלץ לתת לכל תלמיד משוב אישי קצר על מה שסיפר ועל אופן דיבורו, למשל:

15. תלמידה שסיפרה על צעצוע אהוב: לפי מה שסיפרת, יכולתי להבין שאת אוהבת מאוד את הצעצוע שלך. תיארת יפה איך הוא נראה ואיך את משחקת איתו. הילדים בקבוצה מאוד התעניינו במה שסיפרת.

16. תלמיד שסיפר על חגיגת יום ההולדת שלו: בהתחלה ראיתי שאתה חושש לדבר בפני הקבוצה, אבל לאט לאט קיבלת ביטחון וסיפרת לנו על חגיגת יום ההולדת שלך. האם השאלות ששאלתי אותך עזרו לך לספר לנו?

רכיבי תוכן אפשריים בנושאי "על עצמי"

פעילות שאהובה עליי בשעות הפנאי: מה אני אוהב לעשות בשעות הפנאי? ספרו על פעילות קבועה שאתם אוהבים לעשות בשעות הפנאי: יצירה מסוגים שונים, נגינה, בישול, ספורט ועוד, מה אני עושה בפעילות? ממה אני נהנה בפעילות?

משחק או צעצוע שאהוב עליי: מהו המשחק? איך נראה הצעצוע שלי? עם מי אני משחק? ממה אני נהנה? מה אני אוהב במשחק או בצעצוע הזה? איך אני אוהב או מעדיף לשחק את המשחק הזה?

חגיגת יום ההולדת שלי: אני מספר על חגיגת יום הולדת שהייתה לי השנה. איך חגגתי? פעילות מעניינת שהייתה בחגיגה, ממה התרגשתי? איך התכוננתי ליום ההולדת שלי? איזו עוגה הכינו לי? האם הפתיעו אותי? אילו מתנות קיבלתי ואהבתי?

פעילות שאהובה עליי עם בני המשפחה שלי: מה אני אוהב לעשות בזמן משותף עם בני משפחתי (אבא או אימא או סבא וסבתא או אחים) – מה אנחנו עושים ביחד? פעילות מעניינת שעושים ביחד (לדוגמה פעילות יצירה, בישול, משחק, בילוי בים, טיולים), עם מי מבני המשפחה? מתי זה קורה? מה אני אוהב בפעילות הזאת עם המשפחה? ממה אני נהנה?

התחפוש שלי בפורים: התלמיד יכול לספר על תחפוש שלבש בחג בעבר או על תחפוש שהוא מתכנן ללבוש בחג הקרוב. תחפוש מהעבר: מהי התחפוש? איך בחרתי בה? האם הכנתי אותה או הכנתי חלק ממנה או מישהו מהמשפחה הכין? מה אהבתי בתחפוש הזאת? ממה נהניתי כשהתחפשתי? איך הגיבו החברים? תחפוש בחג הקרוב: מהי התחפוש? איך בחרתי בה? האם אני מתכוון להכין אותה או להכין חלק ממנה או שמישהו מהמשפחה יכין? מה אני אוהב בתחפוש הזאת? ממה איהנה כשאתחפש? איך לדעתי יגיבו החברים?

הערכת הביצוע:

התבוננות באמצעות מחוון

במחווה ארבעה חלקים:

1. תקשורתיות – התבוננות על התלמיד כדובר וכמאזין;
2. תוכן;
3. יכולת לשונית;
4. הערות נוספות או המלצות כדי להתוות תוכנית הוראה וכדי לערוך שיחת משוב.

כל חלקי המחווה (מלבד החלק הרביעי והאחרון) מוערכים באופן רך על פני סולמות בני שלוש רמות ועל פי שאלות מכוונות שמסייעות למורה להתבונן בשיח הדבור.

המחווה מאפשרת הערכה של שיח דבור בנושאים שונים. המורה יכולה לעשות בו שימוש גם במשימות אחרות שהיא יוצרת בעבור כל תלמידה ובעבור תלמידים שהיא בוחרת לעקוב באופן מיוחד אחר התפתחות יכולות השיח הדבור שלהם. להלן הסבר על כל אחד מחלקי המחווה:

1. תקשורתיות

חלק זה של המחווה מוקדש להתבוננות בתלמיד כדובר וכמאזין בשיח הקבוצתי:

- **כדובר** – במסגרת התבוננות בתלמיד כדובר נרצה לראות באיזו מידה התלמיד חש בנוח לשתף בקבוצה חוויות, מחשבות ורעיונות שלו, ובאיזו מידה הוא עושה זאת באופן שוטף וקולח.
- **כמאזין** – במסגרת התבוננות בתלמיד כמאזין נרצה לראות עד כמה התלמיד קשוב לחבריו, מתעניין בדבריהם, שואל שאלות ומגיב על הדברים שעולים בקבוצה.

2. תוכן

חלק זה של המחווה מתמקד בהתבוננות בתוכן השיח הדבור ובפיתוח הרעיוני שלו. תלמידים בכיתה א' מסוגלים להפיק בערוץ הדבור שיח מורחב בנושאים הקרובים לעולמם: לספר על אירועים שהתרחשו, להביע את מחשבותיהם ואת רגשותיהם, לשתף בעמדותיהם ועוד. המחווה מציע סולם בן שלוש רמות שבעזרתו אפשר להתבונן במידת הפיתוח של השיח הדבור ולהעריך באופן רך עד כמה יש בו תיאורים, הסברים ופירוט. חשוב לציין כי השיח יכול להיות מפותח מעצמו או להתפתח בעקבות שאלות או תגובות אחרות של החברים לקבוצת השיח, ושתי דרכי הפיתוח הללו לגיטימיות.

3. יכולת לשונית

חלק של זה המחווה מוקדש להתבוננות בלשון השיח, כלומר באופן שבו התלמיד משתמש בשפה כדי לבטא את הרעיונות שלו. בשלב זה ההתבוננות מתמקדת בדיוק בשימוש באוצר המילים וכן בתקינות הלשונית של המבעים. אין ציפייה למורכבות לשונית גבוהה הן בשל השלב המוקדם יחסית בהתפתחות הלשונית, הן בשל העובדה שבערוץ הדבור המבעים הם לרוב יום יומיים ופשוטים יותר מאשר בערוץ הכתוב.

4. הערות נוספות או המלצות

נוסף על ההתבוננות בשיח הדבור בעזרת התבחינים שתוארו לעיל, המורה יכולה לכתוב לעצמה עוד הערות והתרשמויות במלל חופשי: דברים שהרשימו אותה בשיח של התלמיד, שאלות שהתעוררו

אצלה במהלך ההקשבה לתלמיד, נקודות חוזק ונקודות לחיזוק. כל אלה יוכלו לעזור לה בעת מתן המשוב לתלמיד, בחשיבה כיצד לסייע לו במידת הצורך בהתנסויות הבאות ובהתאמת עוד התנסויות לחיזוק יכולותיו.

תוכלו למצוא דוגמאות מנותחות של תוצרי שיח דבור קישורים הבאים:

- [משחק או צעצוע שאהוב עלי](#)
- [חגיגת יום ההולדת שלי](#)
- [פעילות שאהובה עלי עם בני משפחתי](#)

מחווון להתבוננות בשיח דבור (למשל בנושאי "על עצמי")

המחווון מנוסח בלשון זכר מטעמי נוחות, אך מיועד לשני המינים.

שם התלמיד: _____ הנושא: _____ התאריך: _____

תקשורתיות

כדובר

- באיזו מידה הגליד נראה בטוח ונינוח ☐ די נינוח ☐ לא נינוח ואף נמנע ☐
- באיזו מידה הגליד מדבר באופן שקט ☐ די שקט ☐ קטוע ומהוסס ☐
- באיזו מידה הגליד נראה בטוח ונינוח ☐ די נינוח ☐ לא נינוח ואף נמנע ☐
- באיזו מידה הגליד מדבר באופן שקט ☐ די שקט ☐ קטוע ומהוסס ☐

כמאזין

- באיזו מידה הגליד קשוב ומתעניין ☐ קשוב באופן חלקי ☐ לא מגלה עניין ☐
- באיזו מידה הגליד פתוח ומעורב בשיח ☐ פעיל באופן חלקי ☐ כמעט ולא משתתף ☐
- באיזו מידה הגליד פתוח ומעורב בשיח ☐ פעיל באופן חלקי ☐ כמעט ולא משתתף ☐

תוכן

- באיזו מידה השיח של הגליד מפתח רעיונות חדשים ☐ השיח מפותח או מתפתח היטב ☐ השיח מפותח באופן חלקי או מתפתח מעט ☐ השיח מצומצם ואינו מתפתח ☐
- באיזו מידה השיח של הגליד מפתח רעיונות חדשים ☐ השיח מפותח או מתפתח היטב ☐ השיח מפותח באופן חלקי או מתפתח מעט ☐ השיח מצומצם ואינו מתפתח ☐

יכולת לשונית

- באיזו מידה אוצר המילים מדויק ☐ אוצר המילים מדויק ☐ אוצר המילים לא מספיק מדויק ☐
- באיזו מידה אוצר המילים מדויק ☐ אוצר המילים מדויק ☐ אוצר המילים לא מספיק מדויק ☐
- באיזו מידה אוצר המילים מדויק ☐ אוצר המילים מדויק ☐ אוצר המילים לא מספיק מדויק ☐

הערות נוספות או המלצות

צוות הכתיבה

מבדק קריאה וכתיבה לכתה א' (10 המשימות):

צוות הפיתוח והכתיבה: אילנה מסט | ד"ר עמליה בר-און | סולי ידידיה
ייעוץ אקדמי: ד"ר עמליה בר-און, החוג להפרעות בתקשורת, אוניברסיטת תל אביב

הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה)

- ד"ר חני שלטון, מנהלת תחום מדידה מעצבת
- ד"ר טליה חימוביץ, ייעוץ פסיכומטרי, תחום מדידה מעצבת

משרד החינוך

- גב' אתי בוקשפן, מנהלת המחלקה למיומנויות יסוד, אגף א' לחינוך יסודי, המינהל הפדגוגי
- גב' אילנה מסט, מדריכה ארצית לעברית, המחלקה למיומנויות יסוד
- גב' שרה כהן, מפקחת כוללת, המחוז החרדי
- גב' סולי ידידיה, מדריכה מחוזית לעברית

המרכז לטכנולוגיה חינוכית (מט"ח)

- מר עוזי סגיר, מנהל פיתוח מבחנים ארציים
- גב' תהילה גרינוולד, מנהלת מדידה והערכה
- גב' נוגה גוטספלד, מנהלת הפרויקט
- ד"ר רוני ברצלבסקי, ראש צוות מחקר
- גב' יעל גורודנסקי, חוקרת וסטטיסטיקאית
- גב' אדוה סגיב, פסיכומטריקאית
- גב' שרון עזרן, מרכזת הפרויקט
- גב' רותי ארנון בשרי, יועצת לשון
- גב' מירה ליפבסקי, עורכת לשון
- גב' מיכל אילון, עורכת לשון
- גב' לילך חזאי, מנהלת מחלקת הפקה
- מר איל אילת, מאייר
- גב' אולה נסטרובה, מעצבת גרפית
- גב' שני גואטה, מפיקה

- גב' נורית אבישר, קריינות

כלי להתבוננות בשיח הדבור ובשיח הכתוב בכיתה א'

ועדת ההיגוי מטעם הרשות הארצית למדידה והערכה, ראמ"ה

- ד"ר עמליה בר-און, יו"ר ועדת ההיגוי ויועצת אקדמית – החוג להפרעות בתקשורת, הפקולטה לרפואה ע"ש סאקלר, אוניברסיטת תל אביב
- ד"ר הדס גלברט, מנהלת תחום הערכה מעצבת, ראמ"ה
- ד"ר תמי סבג שושן, מרכזת מבחנים בכירה, ראמ"ה
- ד"ר לימור קולן, מנהלת תחום דעת עברית בקדם-יסודי וביסודי, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך; המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין
- גב' גילה קרול, ממונה על מיומנויות יסוד, אגף א' לחינוך יסודי, המנהל הפדגוגי, משרד החינוך
- גב' יעל נדלר, מפקחת על החינוך הלשוני בחמ"ד, משרד החינוך
- גב' אורית רוזנמן, מפקחת על הוראת העברית במחוז החרדי, משרד החינוך
- ד"ר ניקי אהרוניאן, אורנים המכללה האקדמית לחינוך
- מר גלעד ברנדס, מת"י ירושלים; בית הספר לחינוך, אוניברסיטת תל אביב

צוות הפיתוח, המרכז לטכנולוגיה חינוכית (מט"ח)

- גב' אילנה מסט, ראש צוות הכתיבה
- גב' יעל גורודנסקי, פסיכומטריקאית
- גב' זהר בן הר, רכזת הפרויקט
- גב' רעות גרוס, עורכת לשון
- גב' אולה נסטרובה, מעצבת המבדק
- גב' טלי אלבז גדסי, מנהלת הפיתוח של מבדקי הערכה מעצבת